

N:o 49.

Ank. till Riksd. kansli den 5 april 1889, kl. 7 e. m.

Utlåtande, angående dels arbetet å sakregistret till Rikets Ständers protokoll med bihang för tiden från och med år 1809 till och med år 1866; dels väckt motion om inköp af namnregister till borgare- och bondeståndens protokoll för samma tid.

(R. A.)

Riksdagen uppdrog såsom bekant år 1881 åt fullmäktige i riksgäldskontoret att låta genom lämplig person, enligt af fullmäktige fastställt formulär och med iakttagande af de föreskrifter i öfrigt, fullmäktige kunde finna skäl meddela, utarbета samt att öfvervaka uppriktandet af ett alfabetiskt ordnadt *sakregister till rikets ständers protokoll med bihang för tiden från och med år 1809 till och med år 1866*, börande dels detta register, så vidt sådant med hänsyn till anordningen af de tryckta riksdagshandlingarna låte sig göra, blifva gemensamt för alla de ifrågavarande riksdagarne och omfatta hänvisningar till samtliga riksdagshandlingar med undantag af de protokollsutdrag, som blifvit öfverlemnade från det ena ståndet till det andra, dels ock de i registret intagna sakrubriker vara så specifika, att registret lemnade lätt och tydlig vägledning och tillika angäfve de särskilda ärenden, som i samma kongl. proposition eller utlåtande förekomme.

Till arbetets utförande har Riksdagen anvisat:

för år 1881	kr. 2,000: —
» » 1882	» 3,000: —
» » 1883	» 4,000: —
» » 1884	» 5,000: —
» » 1885	» 5,000: —
» » 1886	» 5,000: —
» » 1887	» 5,000: —
och » » 1888	» 5,000: —
	<hr/>
	kr. 34,000: —

att utgå af förslagsanslaget till riksdagskostnader.

Ledamoten af Riksdagens Andra Kammare J. Johansson, åt hvilken fullmäktige uppdragit att, med biträde af bibliotekarien i Riksdagens bibliotek och annan dertill förordnad person, fortsätta det af bemälda bibliotekarie påbörjade arbetet med detta sakregisters upprättande, har *dels* i en den 9 januari innevarande år till fullmäktige af-låten skrifvelse anført, bland annat, följande:

»Med anledning af mig lemnadt uppdrag angående upprättande af ett alfabetiskt ordnadt sakregister till rikets ständers protokoll med bihang för tiden från och med år 1809 till och med år 1866, får jag i fråga om arbetets fortskridande äran meddela:

att förberedande registrering af sakord för alla de 17 riksdagar arbetet omfattar blifvit fullbordad;

att protokollspagineringsen jemväl blifvit fullbordad, med undantag för sista eller 1865—66 årens riksdag, af hvilken riksdag trenne ständs protokoll ännu återstå;

att sammanfattningen af det för hvarje särskild riksdag för sig upprättade registermaterial så till vida börjats och fortgått, att den primära behandlingen af sakorden i bokstafs följd från och med *A* (Accisafgift) till och med *G* (Göteborgs och Bohus län) blifvit fullbordad, med undantag för de fyra sista riksdagarna (1856—58, 1859—60, 1862—63 och 1865—66), hvars förberedande registrering först mot slutet af för-lidna året blifvit kompletterad, hvarjente sakorden under bokstafven *S*, hvilka torde upptaga arbetets drygaste del, blifvit sammanfattade till och med ordet »Spöstraff»; samt

att vid denna sammanfattning, eller det egentliga redaktionsarbetet, den redan vunna erfarenheten visat, att ganska omfattande kompletteringsarbeten blifvit nödvändiga, för att det vidlyftiga registret må

kunna uppfylla de anspråk på brukbarhet och nytta, hvilka tvifvels utan komma att derpå ställas. Jag anser mig likväl kunna hysa förhoppning derom, att, under förutsättning att den vid registret nu anställda personal fortfarande får behållas, detsamma må kunna blifva färdigt att lemnas till tryckning vid slutet af innevarande år, eller åtminstone i början af nästkommande år 1890;»

dels ock den 1 nästlidne mars till fullmäktige inlemnad en promemoria i ämnet, så lydande:

»Såsom tillägg till min den 9 sistlidne januari aflåtna skrifvelse till herrar fullmäktige i riksgäldskontoret, får jag vördsammast anföra: att den i skrifvelsen omförmälda protokollspagineringen blifvit fullbordad, hvarjemte ett ganska omfattande renskrifningsarbete, delvis med extra biträde, blifvit verkställt;

att ordnandet af det särdeles betydliga, numera afslutade registermaterialet och det dermed förenade redaktionsarbetet oafbrutet fortgått, så att ej mindre än 700 manuskriptblad, motsvarande omkring 500 trycksidor, i enlighet med det äfvenledes verkställda och utdelade *proftrycket*, kunna anses såsom nästan tryckfärdiga; samt

att, efter ungefärlig beräkning, hela registerverket antagligen kommer att öfverstiga 3,000 tryckta sidor, i följd hvaraf och med ledning af den erfarenhet, som hittills kunnat vinnas, det icke blir möjligt för den vid registerverket nu sysselsatta personalen att förr än under loppet af nästa år kunna medhinna hela manuskriptets fullbordande, i synnerhet som de kompletteringsarbeten, hvilka i vissa fall erfordras, stundom blifva ganska tidsödande, i anledning af de äldre riksdagshandlingarnas mindre fullständiga beskaffenhet.

En inskränkning af dessa kompletteringar, för att derigenom vinna arbetets tidigare afslutande, kan knappast vara önskvärd, emedan det med registret jemväl åsyftade ändamål, att tillika utgöra en historisk-statistisk handbok, då skulle blifva i mer eller mindre grad förfeladt.

Jag tillåter mig slutligen fästa uppmärksamheten derpå, att tryckningen af detta registerverk icke gerna kan börja, innan hela manuskript-samlingen blifvit fullbordad och så vidt möjligt är, kontrollerad, emedan nödiga hänvisningar och omflyttningar mellan olika sakord icke på förhand kunna säkert bestämmas, samt att, när tryckningen ändtligen kan företagas, äfven denna kommer att kräfva mycken tid och möda, icke minst genom den noggranna och derjemte i viss mån kontrollerande korrekturläsning, som registerverkets art och beskaffenhet ovilkorligen fordrar.»

Med öfverlemnande af ofvanberörda skrifvelse och promemoria hafva

fullmäktige derefter till statsutskottet inkommit med en framställning af följande innehåll:

»Fullmäktige i riksgäldskontoret gjorde vid nästlidna års riksdag icke någon framställning om anvisande af ytterligare anslag till fortsättning af arbetet med det enligt § 79 af riksgäldskontorets reglemente föreskrifna upprättandet af ett sakregister till Rikets Ständers protokoll med bihang för tiden från och med år 1809 till och med år 1866, emedan fullmäktige, om än påtagligt var, att ett anslag äfven för innevarande år komme att erfordras, önskade vid en anmälan häraf vara i tillfälle att närmare än under sistlidna år kunde ske beräkna tiden för arbetets afslutande.

Riksdagsmannen J. Johansson, åt hvilken fullmäktige uppdragit att med biträde af Riksdagens bibliotekarie P. E. Stenfelt och kammarjunkaren A. Printzensköld utföra ifrågavarande arbete, har nyligen till fullmäktige inkommit med en skrifvelse och en promemoria, hvilka handlingar jemte ett proftryck härhos bifogas. Af desamma framgår, att herr Johansson ansett registret ej förr än under nästa år kunna blifva färdigt i manuskript.

Fullmäktige anse emellertid detta vidlyftiga och tidsödande arbete nu böra snarast möjligt bringas till sin fullbordan, och få fullmäktige anhålla, att statsutskottet behagade hos Riksdagen göra framställning om anvisande, för registrets fullbordande i manuskript, af dertill erforderligt anslag, förslagsvis 6,000 kronor, att användas under innevarande år eller, om arbetet ej under innevarande år kan afslutas, under dels innevarande, dels nästkommande år.

Vidare och då förberedande åtgärder till anskaffande af tryckpapper till registret redan före nästa riksdag kunna blifva erforderliga, äfvensom för den händelse att tryckningen må hända skulle kunna redan i år eller början af nästa år påbörjas, få fullmäktige anhålla, att statsutskottet behagade utverka bemyndigande för fullmäktige att af anslaget till riksdagskostnader bestrida utgiften för ifrågavarande sakregisters tryckning och för anskaffande af papper dertill.

Slutligen få fullmäktige hemställa, att redan vid denna riksdag upplagans storlek måtte bestämmas.»

Utskottet anser, lika med fullmäktige, det var högeligen önskvärdt, att ifrågavarande arbete, hvaraf stort gagn torde vara att förvänta, snarast möjligt bringas till sin fullbordan, och har intet att erinra mot det belopp, hvars anvisande fullmäktige, förslagsvis, ifrågasatt för registrets fullbordande i manuskript, likasom ej heller mot det föreslagna

bemyndigandet för dem att af anslaget till riksdagskostnader bestrida utgiften för registrets tryckning och anskaffande af papper dertill.

Fullmäktige hafva vidare hemställt, att redan vid denna riksdag upplagens storlek måtte bestämmas. Härpå inverkar väsentligen den omständighet, huruvida registret bör kostnadsfritt utdelas till Riksdagens ledamöter eller icke. Då detta register blir af det omfång, att det antagits komma att öfverstiga 3,000 tryckta kvartsidor, och ensamt utgiften för papper och tryck torde komma att uppgå till omkring 40,000 kronor, följer häraf, att verket blir så dyrbart, att dess kostnadsfria utdelning mer än en gång ej gerna skulle kunna ifrågasättas; men då, å andra sidan, dess utdelning till nuvarande ledamöter af Riksdagen ej lämpligen synes kunna ega rum, med mindre än att äfven blifvande riksdagsmän berättigades att erhålla detsamma, har utskottet ansett registret ej böra till Riksdagens ledamöter utdelas. Deremot bör det naturligtvis finnas tillgängligt i Riksdagens samtliga lokaler samt utlemnas till samtliga embetsmyndigheter, bibliotek m. fl., hvilka kostnadsfritt erhålla riksdagstrycket, hvarjehnte, för registerverkets behöriga tillgodogörande, äfven någon ytterligare utsträckt utdelning antagligen kan befinnas ändamålsenlig.

Då jemväl en mängd personer så väl inom som utom riksdagen förmodligen torde önska att mot någon uppostring förvärfva detta arbete, har utskottet tänkt sig, att detsamma borde, närmare tiden för dess afslutande, utbjudas till subskription till billigare pris än det blifvande boklädspriset, hvilket ej syntes utskottet lämpligen kunna sättas mycket högre än som erfordras för att motsvara kostnaden för papper och tryck.

Utgången af en dylik subskription måste naturligtvis i sin mån inverka på upplagens storlek, men kan ej på förhand beräknas; och utskottet har, i betraktande häraf och af öfriga förekommande omständigheter, trott det vara lämpligast, om åt fullmäktige i riksgäldskontoret, som haft öfverinseendet öfver arbetets utförande, jemväl uppdroges att bestämma upplagens storlek samt pris för hvarje exemplar, så väl vid subskription som i bokhandeln, äfvensom att afgöra om den kostnadsfria utdelningen af registerverket.

På grund af hvad sålunda anförts hemställer utskottet,

I:o.

att Riksdagen må bemyndiga fullmäktige i riksgäldskontoret, *dels* att för fullbordande i manuskript

af sakregistret till Rikets Ständers protokoll med bihang för tiden från och med år 1809 till och med år 1866, under innevarande år eller, om arbetet ej under detta år kan afslutas, under dels innevarande, dels nästkommande år af förslagsanslaget till riksdagskostnader använda 6,000 kronor, *dels* att, då sådant kan ske, ombesörja registrets tryckning och af nyssnämnda förslagsanslag bestrida utgiften därför samt för afskaffande af papper dertill, *dels* ock att bestämma upplagans storlek samt pris för hvarje exemplar af registersverket, äfvensom besluta och låta verkställa den kostnadsfria utdelning deraf, som fullmäktige må finna böra ega rum.

I sammanhang med ofvan omförmälda ärende har utskottet till behandling förehåft en af herr *C. Nyström* inom Andra Kammaren väckt, till utskottet remitterad motion (n:o 129), deri motionären erinrat, att Riksdagen genom att anslå medel till det i nästföregående punkt omhandlade sakregister öfver Riksdagens protokoll med bihang ifrån 1809 till och med den sista ständsriksdagen redan erkänt vigten af att för forskningen underlätta begagnandet af detta ytterst svårtillgängliga material för Sveriges historia. Men ännu ett register vore enligt motionärens åsigt för visso erforderligt, om det digra materialet skulle till fullo öppnas för forskaren.

Namnregister till diskussionsprotokollen vid ständens plena finnes, som bekant, endast till ridderskapet och adelns samt från och med 1840—41 års riksdag till presteståndets protokoll, hvaremot de saknades i borgare- och bondeståndens, en ofullständighet, som jemväl vidlåde 1867 års register till protokollet i den nya Riksdagens Andra Kammare. Men för kammarens protokoll afhjelpes bristen redan följande året 1868, och ingen riksdagsman skulle vara belåten att se talarne uteslutne ur registret.

En sedan flera år med registreringsarbeten i så väl Upsala universitets bibliotek som Stockholms kongl. bibliotek sysselsatt person, kaptenen Carl Nauckhoff, hade, på uppmaning af flere för forskningen

nitälskande män, utarbetat ett namnregister till borgareståndets diskussionsprotokoll under riksdagarne 1809—66, ett digert verk, som kostat honom ett halft års arbete. Han hembjöd nu detsamma till Riksdagens bibliotek och hade derjemte förklarad sig benägen att utarbeta ett liknande register till bondeståndets protokoll för samma tid. Den summa, han önskade i ersättning för det färdiga registret vore ingalunda högt tilltagen, nemligen 500 kronor. För lika stor summa hade han förklarad sig beredd att inom årets slut jemväl utarbeta liknande register till bondeståndets protokoll, det senare utgörande 124 volymer. då borgarståndets utgjorde 101, de flesta likväl af större arkantal än bondeståndets. Det färdiga registret vore framlagdt i Riksdagens bibliotek.

Motionären har på grund häraf hemställt, att Riksdagen måtte anvisa ett belopp af 1,000 kronor, att, mot aflemnande till Riksdagens bibliotek af fullständigt namnregister till borgare- och bondeståndens protokoll 1809—66, genom riksgäldsfullmäktige till kaptenen C. Nauckhoff utbetalas med 500 kronor för hvartdera registret, sedan detsamma af Riksdagens bibliotek blifvit godkänt och mottaget.

Utskottet har tagit del af det redan färdiga namnregistret till borgareståndets protokoll och funnit ett dylikt namnregister vara ett, om än ej oundgängligen behöfligt, dock gagneligt komplement till ofvan omnämnda sakregister.

Registret torde dock ej böra inköpas utan föregången granskning deraf, hvarvid jemväl kunde tillses, huruvida det borde genom uppgifter i ett eller annat hänseende kompletteras.

Då utskottet ej är i tillfälle föranstalta om en sådan granskning, får utskottet, som funnit det i motionen uppgifna inköpspriset måttligt, hemställa,

2:o.

att Riksdagen må bemyndiga fullmäktige i riksgäldskontoret att, för inköp af namnregister till borgare- och bondeståndens protokoll för tiden från och med år 1809 till och med år 1866, sedan desamma blifvit

genom fullmäktiges försorg granskade och af dem godkända, af förslagsanslaget till riksdagskostnader använda 1,000 kronor.

Stockholm den 5 april 1889.

På statsutskottets vägnar:

Gustaf Sparre.
